

KYLMÄN SODAN TAISTELUHAUDOISTA 2000-LUVULLE

Puolustusvoimain komentaja kenraali Gustav Hägglund

JOHDANTO

Kylmän sodan aikana Suomen sotilaallinen maanpuolustus rakennettiin ensi sijassa laajamittaisen yleiseurooppalaisen selkkauksen asettamia vaatimuksia vastaavaksi. Noina vuosikymmeninä puolustuskykyämme kehitettiin helpohkosti ennustettaviin kehityskulkuihin perustuen. Idän ja lännen välinen kilpavarustelu eteni määrältään kaukana omien mahdollisuuksiemme ulkopuolella. Sen sijaan laadullisesti kykenimme kohtuudella seuraamaan tilannetta sekä kehittämään ja ottamaan käyttöön oloihimme sopivaa kalustoa ja toimintatapoja.

Muutaman vuoden ajanjaksona, jota Berliinin muurin murtuminen ehkä parhaiten symboloi, kehitysarvioiden tekeminen vaikeutui dramaattisesti. Tuossa aikaikkunassa tehtiin kaksi laajamittaista päätöstä puolustuskykyämme kehittämiseksi. Niin sanotulla Saksan kaupalla poistettiin huomattava osa maavoimiemme materiaalisesta puutteesta. Toinen, huomattavasti suuremman huomion saanut ratkaisu oli hävittäjätorjunnan saattaminen turvallisuusympäristöömme vastaavalle tasolle.

Nämä kaikkiin nähtävissä oleviin skenaarioihin soveltuvat hankinnat antoivat sotilaallisen maanpuolustuksen suunnittelijoille hengähdysaikaa. Vuosikymmenemme alkupuolen murroksessa ei ollut kadehdittavaa astua millekään foorumille esittämään tulevaisuudenkuvia. Sotilaiden viesti oli kuitenkin tuolloin yksiselitteinen: tilanne oli muuttumassa, mutta muutoksen aikataulun ja kaikkien seurannaisvaikutusten arviointi vaati tilanteen selkiytymistä. Sellaisessa asetelmassa sotilaalliselle päätöksentekojärjestelmälle luontaiseksi väitetty inertia oli vähintäänkin tarpeellinen, ellei suorastaan välttämätön ominaisuus.

TURVALLISUUSYMPÄRISTÖ

Ympäristömme turvallisuuspoliittinen ja sotilaallinen arviointi on nykyisin jo helpompaa. Monet niistä muutostekijöistä, joiden epävarmuutta on viime vuosina ollut tapana toistella, eivät enää ole niin suurten kysymysmerkkien takana kuin aikaisemmin. Käsityksemme muun muassa Venäjän, Euroopan Unionin, Naton ja Länsi-Euroopan Unionin muutosten suunnasta on täsmentynyt, olkoonkin, että moni asia jää edelleen arvioiden varaan.

Muutamat keskeiset kysymykset ovat nyt selkeitä. Kylmä sota on ohi. Maanosaamme pitkään raastanut kahtiajako ja siihen kuulunut jatkuva vastakkainolo on purkautunut. Sen myötä suursodan vaara on niinikään väistynyt. Ydinaseiden painoarvo on vähentynyt. Paluuta kaksinaiseen Eurooppaan ei ole näköpiirissä.

Euroopan turvallisuustilanteen keskeisimmät vaikuttajat ovat Venäjä, Euroopan unioni ja Yhdysvallat. Venäjän sotilaallinen suorituskyky on viime vuodet ollut laskusuunnassa. Jäljellä oleva potentiaali ei kuitenkaan ole vähäinen. Aseita ja taisteluvälineitä on valtavat määrät, joista huomattava osa on täysin toimintakunnossa. Koulutetun reservin määrä on yhä huomattava.

Aseiden hankinta ja reservien koulutus vie vuosia, jopa vuosikymmeniä. Poliittikan suuntaa sen sijaan voidaan muuttaa yhdessä yössä. Jos demokraattisen kehityksen sijaan Venäjällä ottaisi vallan karismaattinen ja aggressiivinen johto, olisi sillä käytettävissään merkittävä sotilaallinen kapasiteetti. Konventionaalinen voima olisi pienempi kuin Euroopan unionin jäsenmailla yhteen laskettuna, mutta ydinasesateenvarjon osalta läntinen Eurooppa on edelleen Yhdysvaltain varassa.

Sotilaallisessa mielessä Yhdysvallat on ylivertainen. Se on käyttänyt ja käyttää jatkuvasti asevoimiinsa kaksi kertaa enemmän varoja per capita kuin Euroopan unionin jäsenmaat keskimäärin. Niinpä sillä on selvä etumatka mihin tahansa valtioon tai yhteisöön nähden ydinaseteknologian lisäksi useissa tavanomaisissa asejärjestelmissä, ilmakuljetuskyvyssä sekä avaruus- ja informaatioteknologioissa. Ei vaadita ennustajan lahjoja esittämään arvio, jonka mukaan tämä etumatka on vain kasvamassa. Yhdysvallat käyttää nimittäin kahdeksan kertaa enemmän rahaa sotateollisuuden tutkimukseen ja kehittämiseen kuin EU:n jäsenmaat yhteensä!

SODAN MUUTTUVUUS KUVA

Aseita on toki monissa muissakin kuin suurvaltain käsissä, kuten voimme jatkuvasti uutisista nähdä. Väkivahvasti kurissa pidetyt valtarakenteet ovat murtuneet. Yksittäisten suurten maailmantapahtumien rinnalle ovat nousseet useat pienemmät. Globaalin median luoman informaation hyväksikäyttäjien määrä on kasvanut räjähdysmäisesti. Aiemmin pieniltä vaikuttaneet tukahdutetut erimielisyydet syöksyvät kiihtyvältä vaikuttavalla rytmillä eteemme. Aseelliseen väkivaltaan ryhtymisen motiiviksi tuntuu riittävän etninen erimielisyys, uskonnollinen hurmos tai vaikkapa identiteetin vahvistaminen. Näistä taustatekijöistä näyttää syntyvän uskomattoman pikaisesti poliittinen agenda, jonka edistämiseksi ollaan valmiita sivullistenkin silmittömään tuhoamiseen.

Tällaiset pirstoutumiseen, epävarmuuteen ja hyvinvointivajeeseen liittyvät kriisipesäkkeet ovat aluksi alueellisia tai paikallisia. Ellei kytevää kriisiä kyetä lauhduttamaan, ryöstäytyvät tapahtumat nopeasti kymmeniä-, jopa satoja tuhansia ihmisiä koskevaksi. Tällaisilla tilanteilla on väistämättä jo sellaisia kansainvälisiä, poliittisia, taloudellisia ja myös sotilaallisia vaikutuksia, ettei niiltä voi sulkea silmiä. Kansainvälisen yhteisön on kyettävä vastaamaan uusien kriisipotentiaalien asettamiin haasteisiin.

TEKNOLOGISEN KEHITYKSEN VAIKUTUS

Sotilaallisesta näkökulmasta maailman murros ei ole ainoastaan kansainvälispoliittinen ja taloudellinen, vaan myös vahvasti teknologinen. Asevoimien tekni-

nen kehitys on viime vuosikymmeninä ollut niin mullistavaa, että on puhuttu jopa sodankäynnin vallankumouksesta. Siihen kuuluvat muun muassa informaatioteknologian laajentuva käyttö, kaukovaikutteiset ja miehittämättömät aseet sekä toimintojen siirto yhä enemmän maan pinnalta ilmaan.

Kartan, kompassin, kenttäpuhelimien ja parikaapelin elinkaarta ajateltaessa nykyinen informaatioteknologioiden kehitystahti vaikuttaa huimaavalta. Mikroprosessori löytyy uusien kodinkoneiden kaltaisesti lähes jokaisesta tuotantohihnalta tulevasta sotilaallisesta laitteesta, aina sotilaan perusvarustukseen saakka. Satelliitti- ja muiden paikantamisjärjestelmien sekä toisiinsa liitettyjen sensoreiden avulla johtajat hahmottavat nopeasti oman ympäristönsä tilanteen. Huomattavan välityskyvyn omaavat verkotetut telekommunikaatiojärjestelmät siirtävät tilannekuvan lähes tosiaikaisena johtoportaalta toiselle.

Automatisoidut tietojärjestelmät pelaavat virtuaalitodellisuudessa erilaisia toimintavaihtoehtoja optimaalisen ratkaisun löytämiseksi. Epätarkan massamaisen tulenkäytön asemesta lähetetään kaikissa olottuvuuksissa liikkuvilta laveteilta liikkeelle maalin mukaan valittuja täsmäaseita. Odotettavissa olevat vastatoimenpiteet ehkäistään elektronisin keinoin.

Me olemme tottuneet arvioimaan teknologista kehitystä yksittäisinä lukuarvoina, kuten kantamana, massana, osumatodennäköisyytenä ja läpäisykykynä. Kasvava tilannetietoisuus, sensoreiden ja täsmäaseiden liittäminen toisiinsa sekä joukkojen nopea hajauttaminen ja keskittäminen muuttavat laskentaperusteita. Informaatioteknologian kehityksen myötä uusien ja perinteisten asevoimien taistelulentä voikin muistuttaa shakkilautaa, jossa toinen pelaaja näkee kaikki nappulat ja toinen vain omat nappulansa, eikä välttämättä edes kaikkia niitäkään. Ei siis ihme, että kuvattujen muutosten yhteisvaikutusta on verrattu sellaisiin historiallisiin murrosvaiheisiin kuin ruudin käyttöönottoon, viime vuosisadan teolliseen vallankumoukseen kaikkine sotilaallisine sovelluksineen taikka tutkan ja ohjuksen keksimiseen.

ASEVOIMIEN KEHITTYMINEN

Meitä sotilaita on joskus moitittu siitä, että olemme hitaita muuttumaan ja taipuvaisia pikemminkin säilyttämään sisäisen toimintaympäristömme vanhalla pohjalla. On paradoksaalista, että kun kerrankin olemme pakottaneet itsemme uudistumaan, tuntuvat toimintamallimme kohtaavan vastarintaa. Nyt on kuitenkin juuri oikea aika pohtia tulevaisuuden sodan kuvaa sekä sitä, millaiset puolustusvoimat maamme sellaisessa tilanteessa tarvitsee. Emme saa arvioissamme jämähtää kylmän sodan taisteluhautoihin, vaan on nähtävä riittävän pitkälle. Koska sotilaalliset rakennemuutokset vievät missä tahansa maailmankolkassa aikaa vuosikymmenen, jopa vuosikymmeniä, on tarkastelumme ulotettava aina 2010- ja 2020-lukujen toimintaympäristöihin asti.

Informaatioteknologian halventuessa edellä kuvaamani järjestelmät leviävät asteittain kaikkiin asevoimiin. Yleinen kehitys maailmalla on jo suuntautunut kohti pienempiä asevoimia, joiden käyttöä kehitetään joustavammaksi ja nopeammak-

si. Samalla kylmän sodan massamaiset panssariarmeijat ovat lähestymässä elinjaksonsa loppupäätä. Vähäisiä hankintavaroja ei kannata suunnata niiden torjunnan parantamiseen semminkin kun torjuntakykymme viime vuosien ja vuosikymmenten ponnistelujen tuloksena on kohtuullinen nimenomaan tätä uhkaa vastaan. Sen sijaan meidän tulee kehittää kykyä reagoida nykyistä toimintavalmimpien, liikkuvien ja iskukykyisten täsmäjoukkojen aiheuttamaan uhkaan samoin kuin etnisten, uskonnollisten, poliittisten ja historiallisten ristiriitojen aiheuttamien aseellisten konfliktien asettamiin haasteisiin.

UHKAMALLIT

Kauhun tasapainon kuristusotteessa tällaiset ristiriidat lakaistiin maton alle. Lähes puoleen vuosisataan Kypros ja Pohjois-Irlanti olivat ainoat selkkaukset maanosassamme, joiden sallittiin hiljaa kyteä perhepiirissä ydinasesateenvarjon alla. Etinen tai muu sisäinen selkkaus Neuvostoliiton alueella oli täyttä utopiaa, jota ei edes mielikuvituksekkain fiction-kirjailija ottanut teemakseen. Nyt entisen Jugoslavian konfliktit etnisine puhdistuksineen tuovat enemmän harmaita hiuksia ydinasevaltojen yleisesikuntaupseereille kuin ydinaseet. Entisen Neuvostoliiton alueella on useita aseellisia yhteenottoja. Maamme lähialueella syttyvän tai sinne leviävän konfliktin vaara on reaalinen. Tämä on aivan turvallisuustilanteemme perusteisiin käyvä muutos, jota meillä ei vielä ole kovin laajalti sisäistetty.

Kylmän sodan aikana olivat keskeiset uhkakuvamme kaappauksenomainen yllätyshyökkäys valtiojohdon alistamiseksi, kauttakulkuhyökkäys kolmatta osapuolta vastaan sekä suurhyökkäys maamme valtaamiseksi. Lähdimme siitä, että suurvaltahyökkäjällä olisi aina sellainen ylivoima, ettei sitä voi torjua rajalla eikä muuallakaan ”Mannerheim-linjalla” vaan ainoa reaalinen mahdollisuus on kaikki yhteiskuntamme voimavarat mobilisoiden viivyttää ja kuluttaa sitä syvällä alueella, sitoa se kuin Gulliver herkeämättömien kahakoiden painajaiseen ja täten tasoittaa voimasuhteita niin, että se oli lyötävissä voimia keskittämällä meille edullisissa maastonkohdissa. Tämä alueellisen puolustuksen doktriini on edelleen paras mahdollinen ylivoimaisen hyökkäyksen torjunnassa, mutta se soveltuu huonosti lähialueillamme riehuvan aseellisen selkkauksen patoamiseen. Tällainen selkkaus saattaa kestää kauan. Laajan liikekannallepanon ja syvälle alueelle ryhmitettyjen alueellisten joukkojen ohella tarvitsemme miesmäärältään rajoitettuja, mutta hyvin varustettuja, nopeasti liikuteltavia joukkoja, jotka pystyvät patoamaan selkkauksen leviämisen rajoilla ja rannikolla.

Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle vuonna 1997 on uhkamallit modernisoitu. Ne ovat poliittinen ja sotilaallinen painostus, strateginen isku sekä laajamittainen hyökkäys. Kun aiemmat uhkamallit olivat vaihtoehtoisia lienee uudet nähtävä pikemminkin ajallisesti peräkkäisinä kuin rinnakkaisina.

Painostuksen tavoitteena on valtiojohdon taivuttaminen myönnytyksiin tai tiettyyn toimintalinjaan. Kyseessä voivat olla esim. alueelliset konsessiot, taloudelliset etuudet, kauttakululupa, asehankinnat, sotilaallinen yhteistyö tai asennoituminen kansainväliseen kiistakysymykseen. Poliittisten ja taloudellisten painos-

tuskeinojen ohella saatetaan käyttää sabotaasia, liikenteen ja kuljetusten häirintää, informaatioidankäynnin moninaista keinovalikoimaa ja uhitella asevoiman käytöllä. Jäsenyys Euroopan unionissa vahvistaa merkittävästi asemaamme poliittista painostusta vastaan.

Ellei painostus tuota toivottua tulosta, saattaa seurata strateginen isku tai iskut. Sen päämääräänä voi edelleen olla valtiojohdon taivuttaminen esitettyihin vaatimuksiin. Se voi kohdistua suoraan valtiojohtoa vastaan sen pakottamiseksi toivottuihin myönnytyksiin tai sen vaihtamiseksi nukkehallitukseen. Iskut voidaan myös kohdistaa valittuihin täsmäkohteisiin kuten keskeisiin asejärjestelmiin, johtokeskuksiin, tietoliikenteeseen tai energiaverkkoon ja liikenteen solmukohtiin. Tavoitteena tuskin on laajojen maa-alueiden valtaaminen, mutta jokin rajallinen kohde saatetaan pyrkiä ottamaan haltuun kuten pääkaupungin keskeiset osat, Ahvenanmaa taikka liikenteen solmukohta rannikolla tai sisämaassa. Iskuun käytettäisiin lähinnä täsmäaseita ja ilmakuljetteisia joukkoja. Hyökkääjän kannalta on ennen muuta kysymys puolustajan yhteiskunnan keskeisten toimintojen lamauttamisesta.

Tuoreen esimerkin tämäntapaisesta skenaarioista tarjoaa Yhdysvaltain toiminta Irakia vastaan viime talvena. Poliittista ja taloudellista painostusta terästettiin suuntaamalla asevoimia Irakin lähistölle. Ellei Irak olisi taipunut vaadittuihin tarkastuksiin olisi seurannut strateginen isku epäiltyjä joukkotuhoojien varastoja ja tehtaita vastaan ja mitä suurimmalla todennäköisyydellä myös ilmapuolustusta, komentokeskuksia ja ehkä myös valtiojohtoa vastaan.

Mikäli tilanteenarviossa päädytään siihen, ettei strateginen isku tulisi johtamaan asetettuun päämäärään tai jos todetaan ettei toimeenpantu isku tuota toivottua tulosta, saattaa kyseeseen tulla laajamittainen hyökkäys. Sen tavoitteena voisi olla strategisesti tärkeiden alueiden valtaaminen tai Suomen alueen hyväksikäyttö kolmatta osapuolta vastaan. Tähän uhkamalliin parhaiten soveltuva järjestelmä, alueellinen puolustus, meillä on jo olemassa ja toimintakykyisenä. Sen keskeisenä perustana on yleinen asevelvollisuus, jonka tuotos kestää kriittisenkin kansainvälisen vertailun. Alueellisen puolustusjärjestelmän saattaminen nykytasolle on kestänyt vuosikymmeniä. Mikäli se purettaisiin, veisi sen uudelleen rakentaminen vuosia ja paljon rahaa. Sen ylläpitäminen sen sijaan on melko halpaa. Kukaan ei ole pystynyt antamaan takuita siitä, ettei tällaista kokonaisuutta koskaan enää tarvittaisi.

KEHITTÄMISEN PERUSTEITA

Laajamittaisen hyökkäyksen torjuntaan kehitetty alueellinen puolustusjärjestelmä paikallispuolustuksineen kannattaa ylläpitää, mutta siihen ei ole varaa juurikaan uhrata niukkoja hankintavaroja. Ne on suunnattava sellaisten joukkojen luomiseen, joilla voidaan torjua uusia uhkia. Meillä tulee ydinalueillamme olla kyky torjua uhka jo rajalla, ilmassa ja rannikolla. Kaikkein mieluiten me ehkäisimme ennalta kaikki uhat. Siksi puolustusvoimia on nykyaikaistettava yleismaailmallista kehitystä vastaavasti.

Suomen puolustusvoimat eivät saa jäädä erilliseksi saarekkeeksi omiin oloihinsa, vaan niiden on kehityttävä muun maailman mukana. Tarpeen selkiinnyttämi-

seksi on paikallaan kuvata keskeisimpiä kehittämistavoitteitamme. Puolustuksen rakennemuutoksen linjaukset on tehty hallituksen maaliskuun 1997 selonteossa eduskunnalle. Ne antavat meille selkeän lähtökohdan.

Rakennemuutoksessa lähdetään liikkeelle yhteiskunnan sotilaalliseen maanpuolustukseen osoittamista resursseista. Ne ovat olleet meillä vuosikymmeniä ympäristöömme pienemmät. Tämä on merkinnyt - ja merkitsee yhä - sitä, että tämän päivän joukoillemme ei ole osoittaa kaikkea niiden tarvitsemaa sotavarustusta. Sodan ajan joukkojen enimmäisvahvuuden supistaminen 110 000 hengellä auttaa meitä samalla tasaamaan pahimmat puutteet. Supistettuakaan kenttäarmeijaa ei kuitenkaan ole mahdollista varustaa kuvaamaani kehitystä vastaavasti. On pakko keskittyä laatuun ja tinkiä määrästä, jotta emme jäisi kylmän sodan museoksi. Olemmekin luomassa sellaista järjestelmää, jossa puolustusvoimien ydinosaa terävöitetään siinä määrin kun rahat antavat myötä ja muita osia ylläpidetään perustasolla.

Kuvattuun kehitykseen vastaaminen edellyttää meiltä puolustuksemme joustavuuden ja reagoitakyvyn parantamista. Meidän on voitava panna joukkomme nopeasti toimintaan. Poliittiseen painostukseen liittyvä asevoimalla uhkaaminen strategisen iskun uhka mukaanlukien voi syntyä melko nopeasti, mutta silti kestää viikkoja, jopa kuukausia. Sama koskee aseellista tai muuta selkkausta lähi-alueellamme. Tämä edellyttää meiltä mahdollisuutta ylläpitää puolustusvalmiutta tarvittaessa pitkäänkin ilman yhteiskunnalle kallista laajaa liikekannallepanoa. Näihin vaatimuksiin meidän on liitettävä roolimme kansainvälisen yhteisön toimijana. Pienelle kansalle on edullista kaikin tavoin vahvistaa sellaista kansainvälistä toimintamallia, että hyökkääjä pannaan aisoihin. Olemalla mukana aktiivisesti kriisinhallintatoimissa edistämme myös omaa turvallisuutamme meitä josain tulevaisuudessa kohtaavan kriisin varalta.

VALMIUSYHTYMÄT JA NIIDEN KÄYTTÖ

Vastaus useimpiin haasteisiin löytyy valmiusyhtymistä. Valmiusyhtymillä tarkoitan ensi sijassa ilmavoimien kolmea lennostoa, kahta meripuolustusalueetta sekä maavoimien kolmea valmiusprikaattia ja panssariprikaattia. Tällaisten joukkojen pelkkä olemassaolo osoittaa, että olemme päättäneet vastata alueemme hallussapidosta myös kriisin aikana. Valmiusyhtymien joustavalla liikekannallepanolla puolustustoimemme kyetään entistä paremmin mitoittamaan uhkatilannetta vastaavasti. Nopean toimintaanpanon seurauksena joukkojen ei tarvitse huohottaa uhan perässä, vaan ne ovat valmiina vastaamaan välittömästi hyökkääjän niille asettamaan haasteeseen.

Päätymässä olevan vuosikymmenen hankintojen painopiste on ollut ilmapuolustuksessa. Hankinnat ovat luoneet pohjaa operatiivisen ajattelun muutokselle ensi vuosituhannella. Olemme tähän asti joutuneet suunnittelemaan toimivamme aina vastustajan ilmaherruuden alla. Tilanne on 2000-luvulla toinen. Uusien torjuntahävittäjiemme taktinen taistelukyky ase- ja suojajärjestelmineen on maailman huipputasoa. Ottaen lisäksi huomioon jäljempänä käsiteltävän ulkomaisen

avun voimme laskea kykenevämmä sodassa ainakin ajallisesti ja paikallisesti saavuttamaan ilmaherruuden. Voimme lähteä siitä, että tärkeissä toimintavaiheissa, esimerkiksi vastahyökkäyksiä suoritettaessa, meri- ja maavoimien valittuja joukkoja kyetään tehokkaasti suojaamaan ilmauhkaa vastaan. Viime aikoina hankitut ilmatorjunnan alue- ja kohdetorjuntaohjukset parantavat osaltaan ilmasuojaa varsinkin strategisen iskun torjunnassa.

Meripuolustuksen kyky vastaa hyvin sille annettavia tehtäviä. Rannikkomme merialue poikkeaa merkittävästi niistä oloista, joihin merellisten asevoimien suunnittelijat ovat muualla tottuneet. Tämä suo meille mahdollisuuden hyödyntää erityisosaamistamme vielä pitkään. Nykyaikainen merimiinoittaminen säilyy meillä meripuolustuksen avaintoimintona. Sen täydentäminen liikkuvien asejärjestelmien luo torjunnalle syvyyttä ja joustavuutta.

Puolustusvalmiutta kohotettaessa maavoimien valmiusyhtymiä käytettäisiin valtakunnallisesti tärkeimmillä alueilla voiman näyttöön, maahanlaskujen lyömiseen sekä operatiivisiin vastahyökkäyksiin. Hyökkäystä hautova joutuisi aina ottamaan huomioon, että sen elävää voimaa vastaan hyökkättäisiin heti tulipa se mihin kohteeseen tahansa. Joukot voisivat toimia joko itsenäisinä tai osana alueellisen puolustusjärjestelmän torjuntamattoa. Maavoimamme ovat näihin päiviin asti toimineet kahdessa dimensiossa. Ilmauottuvuuden käyttöönotto avaa uusia mahdollisuuksia. Tiedustelun, tulenjohton ja elektronisen sodankäynnin teho paranee huomattavasti, kun toiminnot nostetaan ilmaan. Miehittämättömien lennokkien liittäminen osaksi strategista ja operatiivista tiedustelujärjestelmäämme on hyvä esimerkki tästä. Kolmannen dimension hyödyntäminen helpottaa merkittävästi myös tosiaikaisen tilannekuvan ylläpitoa.

Joukkojen joutuessa torjuntataisteluun punnitaan niiden toimintakyky. Kaikissa dimensioissa 2000-luvun taistelua hallitsevia piirteitä ovat taistelutoimien integroiminen toisiinsa, samanaikainen taistelu koko sotatoimialueen syvyydessä sekä kohtaamisoloissa kehittyvien taisteluiden ratkaisuus. Taistelua käydään ei ainoastaan vihollista, vaan myös aikaa vastaan. Hyvän tiedustelukyvyn, nopean operatiivisen liikkuvuuden sekä monipuolisen ja kauaskantoisen tulivoiman omaavat joukot luovat mahdollisuuden kääntää tilannekehitys omaksi eduksi.

Ennalta ehkäisevä vaikutus voidaan saavuttaa myös torjunnassa. Mikäli joukon vastaisku tulee tuntiluokassa, se iskee aina hyökkäysoperaation arimpaan vaiheeseen. Rationaalisesti ajatteleva hyökkääjä joutuu analysoimaan moneen kertaan arvokkaiden sekä lamautettuina kertakäyttöisten joukkojensa toimintaanpanon hyötyjä ja riskejä. Tältä kohden löytyy helikoptereista mittavaa lisäarvoa. Ilmakuljetuskelpoisuus onkin joidenkin joukkojen käyttöperiaatteiden erottamaton osa tulevaisuuden doktriinissamme.

Olen kuvannut alussa nykyaikaiseen tiedustelukykyyen perustuvaa täsmäasevaikuttamista. Tällaiselle toiminnalle ei ole tarkoituksenmukaista altistaa parhaita joukkoja. Tärkeimmillä joukoilla tulee olla kyky hajautettuun johtamiseen, nopeaan ja yllättävään vaikutuksen keskittämiseen sekä suojautumiseen niin taistelukentän fyysisiltä kuin sähkömagneettisiltakin vaikutuksilta.

En ole tarkastelussani suinkaan jättänyt johtamisjärjestelmää viimeiseksi sen vähäisimmän merkityksen takia, pikemminkin päinvastaisista syistä. Johtamisjärjestelmämme ja johtamissodankäynnin kyvyn keskeisimpien elementtien kehittäminen tulee olemaan korostetussa asemassa siirryttäessä 2000-luvulle. Pienessä maassamme kykenemme sovittamaan puolustushaarojen toiminnat ja johtamisjärjestelmät yhteensopiviksi suurvaltoja kivuttomammin. Me suomalaiset olemme nykyaikaisen telekommunikaation käyttöönoton kärkimää. Kasvavalla sukupolvella ei ole vaikeuksia ottaa käyttöön kehittyneitä tietojärjestelmiä ja niiden myötä uudistettuja työskentelytapoja. Mikäli haluamme johtaa liikkuvia joukkojamme oikea-aikaisesti oikeaan paikkaan, tulee meidän olla valmiita ennakkoluulottomiin johtamispaikka- ja järjestelmäratkaisuihin. Johtamisketjua lyhennetään, esikuntia kevennetään ja komentopaikkoja luodaan liikkuvan sodankäynnin vaatimuksia vastaaviksi. Samalla meidän tulee pitää huolta siitä, etteivät ne muodostu puolustusjärjestelmämme elektroniseksi Akilleen kantapääksi.

ULKOMAINEN APU

Jokainen hyökkäyksen kohteeksi joutunut ja olemassaolostaan kamppaileva valtio ottaa tietysti vastaan kiitollisuudella muiden maiden avun. Suomen puolustusta ei rakenneta sellaisen varaan, mutta avun mahdollisuus tulee ottaa huomioon sellaisen tilanteen varalta, että omat puolustustoimemme uhkaavat jäädä riittämättömiksi. Valtioneuvoston selonteon mukaan "valmiuksien luominen avun vastaanottoon on tarpeen ottaa huomioon puolustuksen kehittämisessä." Kun olemme analysoineet, mitä se tuki olisi, jota varten meidän tulisi luoda valmiuksia, olemme päätyneet pitämään strategista tilannekuvaa ja ilmavoimaa eri muodoissa todennäköisimpinä. Jatkossa tulee perusteellisesti selvittää mitä muutoksia ja toimenpiteitä avun vastaanottaminen edellyttää ja sisällyttää ne kehitysohjelmiimme.

PÄÄTÄNTÄ

Puolustusvoimien kehittämisessä tulevaisuus on tässä ja nyt. Tänään tehtävien kehittämispäätösten tulokset ovat arkitodellisuutta vuosikymmenen päästä. Kalusto, jonka hankinnasta nyt päätetään, on todennäköisesti meillä käytössä vielä vuonna 2025. Siksi päätöksissä tarvitaan ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta. Meidän ei kannata sijoittaa juurikaan varoja ja energiaa sellaisiin aseisiin ja välineisiin, joita meillä jo on suuria määriä, vaan meidän tulee keskittyä uusien vasta taistelukentälle astuvien välineiden hankintaan. Niistä saatava rajahyöty on paljon suurempi kuin teknologialtaan eri aikakauteen sijoitettujen käsiaseiden, tykkien, panssarivaunujen ja ajoneuvojen parantelu. Näitä vaikuttavampia hankintakohteita 2010 -luvun taistelukenttää ajatellen ovat esimerkiksi

- suoraan liikkeestä ampuvat tykistöaseet (kuten Amos)
- täsmäaseet - ammuksat, raketit, ohjukset
- taisteluhelikopterit monipuolisine joka sään asejärjestelmineen
- Hornetien varustaminen tulitukitehtäviin

- passiiviset sensorit
 - lennokit, joiden hyötykuorma, toiminta-aika ja -säde sekä käyttövaihtoehdot ovat huomasti kasvamassa

Olemme todistamassa informaatioyhteiskunnan tuloa. Useat visioivat sodankäynnin kehittyvän vastaavassa tahdissa. On kuitenkin muistettava, että keksintöjen sotilassovellusten kehittämisessä on ollut joskus pitkiäkin aikaviiveitä alkunovaation jälkeen. Esimerkiksi panssarivaunuja, radioita ja ilmavoimia käytettiin jonkin verran ensimmäisessä maailmansodassa, mutta vasta yli kaksi vuosikymmentä myöhemmin ne tulivat laajasti operatiiviseen käyttöön. Samaan tapaan on arvioitavissa, että helikopterit ovat rajusti yleistymässä lähivuosina. On esitetty, että taisteluhelikopteri korvaa panssarivaunun. Korvaako kuljetushelikopteri samalla tavalla taisteluajoneuvon?

Oli niin tai näin, liikkuvuuden lisääntyminen on yksi keskeisimpiä kehitystrendejä, jonka tahdissa on joko marssittava tai jäätävä suosiolla jalkoihin. Joukkoihin sovellettuna tämä merkitsee sitä, että jakolinja hyvän operatiivis-taktisen liikkuvuuden omaavien joukkojen sekä muiden joukkojen välillä levenee. Suunta kulkee kohti entistä voimakkaampaa erittelyä melko harvalukuisiin nykyaikaisiin liikkuviin operatiivisiin yhtymiin ja runsaslukuisiin perinteisesti varustettuihin paikallisiin joukkoihin. Varsinaiset organisaatorakenteet tulevat muotoutumaan paljolti tehtävien ja johtamismahdollisuuksien mukaan. En pidä mahdollisena sellaista mallia, että alueellisista joukoista ei lainkaan muodostettaisi raskaita yhtymäkokonaisuuksia vaan ne olisivat joukko- ja perusyksikköinä suoraan sotilaslääniä ja näiden alaisten sotilasalueiden johdossa.

Kansallisten ja monikansallisten yhteisöjen toimintojen verkottuminen lisää nykyaikaisen yhteiskunnan haavoittuvuutta. Perinteinen kuva normaali- ja kriisijäsen selkeästä erottelusta muuttuu ja poikkeusolojen määrittely vaikeutuu. Vaurautuminen saa uusia lähtökohtia ja sisältöjä. Minulla on se käsitys, että joudumme jatkossa luomaan "informaatio- ja turvallisuusjärjestelmän" ennennäkemättömän kiinteässä yhteistoiminnassa julkisen ja yksityisen sektorin kanssa. Myös tällä alueella kansainvälisen yhteistoiminnan välttämättömyys korostuu.

Resurssien mukainen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan on eittämättä pienen maan etu. Olemalla mukana yhteisen turvallisuustyöympäristön muokkaamisessa lisäämme samalla omaa turvallisuuttamme. Liittoumajohdoisuutta kriisinhallinnassa ei kannatane arastella, mikäli siihen perehtymisen nähdään tuovan meille puolustustamme merkittävästi kehittävää osaamista ja sen toimeenpanoon liittyvää arviointikykyä. Meidän on kuitenkin haettava lähestymistapamme meille luontaisesta ympäristöstä. Näkisin mieluummin kriisinhallintayhteistyön kehittyvän kohti Pohjoismaista kriisinhallintaprikaattia. Tällaisen mallin luontevuutta lisää osapuolien läheisten yhteyksien ohella myös sama voimavarojen suuruusluokka. Yksin olemme kaikki pieniä, mutta yhdessä, kuten jo rauhanturvatoiminnan historiasta nähdään, jo suurvaltatasoinen kokonaisuus.